

Skolans ansvar att motverka utanförskap

Caroline Dyrefors Grufman

Caroline Dyrefors Grufman inleder med att tacka för inbjudan och berättar att hon ser det som en möjlighet att berätta om Barn- och elevombudets (BEO) verksamhet och om hur hon ser på skollagen. BEO har funnits sedan 2006, är en del av skolinspektionen, men har samtidigt ett självständigt uppdrag och utnämns för sex år. Carolina Dyrefors Grufman är Barn- och elevombud. Hon nämner att BEO har en jourtelefon som föräldrar, skola och barn kan ringa till för att få råd.

Vad BEO gör. BEOs uppdrag innebär bland annat: 1) Ta emot och utreda anmälningar om kränkande behandling enligt skollagen. 2) Informera allmänheten om skollagens krav på nolltolerans mot kränkningar i skolan och ge skolorna råd om hur lagen ska användas. 3) Driva skadeståndsprocesser för enskilda elever mot enskild huvudman för skola. 4) Samarbeta med andra myndigheter och ombudsmän.

Det övergripande målet för BEOs arbete är att förskola och skola ska vara en frizon från kränkningar och mobbning. De har en nolltolerans mot kränkningar då det är förbjudet att kränka enligt lag. Kränkningar definieras som uppträdande som utan att vara diskriminering kränker ett barn eller en elevs värdighet. Diskriminering är diskrimineringsombudsmannens ansvarsområde. Skillnaden mellan mobbning och kränkningar är att vid mobbning ska det ske vid flera tillfällen och finnas uppsåt att skada. Men hon säger att det bara är en lagteknisk skillnad; lagstiftningen om kränkningar berör mobbning. För att de ska falla inom skolans ansvarsområde krävs att kränkningarna har en koppling till skolan. Det kan till exempel innebära att kränkningarna börjar i skolan och sedan fortsätter på nätet.

Hur barnen påverkas. Caroline Dyrefors Grufmans kunskap om hur barnen påverkas av kränkningar och mobbning i skolan kommer främst från föräldrars berättelser. Många elever som har utsatts för kränkningar mår mycket dåligt. Det är vanligt att elever som utsatts för kränkningar och mobbning kommer efter i skolarbetet. Därmed kommer vi inte kunna ha en likvärdig skola så länge det förekommer kränkningar och mobbning. Hon berättar att hon har sett en eskalering av nätkränkningar bara under de två åren hon har varit tillsatt. Barnen har berättat att de tycker att det är jobbigt att de kan nås överallt och att alla kan se mobbningen. Som exempel har en pojke berättat för henne att han tidigare blivit slagen men att till och med hans farmor kan se mobbningen nu. Eleverna berättar även att de inte blir tagna på allvar av skola och föräldrar när de berättar om nätmobbning. Det är avgörande att ta det eleverna säger på allvar då det ofta har hänt sådant som är oändligt mycket värre än det som de vågar berätta om.

Krav på skolan. Enligt kapitlet 6 i skollagen är skolan bland annat skyldig att:

1) Målmedvetet arbeta mot kränkande behandling av barn och elever. 2) Göra allt de kan för att förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling. Caroline Dyrefors Grufman betonar att det gällande nätmobbning innebär att skolan har en skyldighet att i detalj kartlägga var och hur kränkningar sker på internet, till exempel i vilka chatttrum, samt att tillsammans med eleverna konkret bestämma hur man ska få stopp på det. Ett gemensamt arbete är det enda som ger effekt. 3) Alla som arbetar på skolan är därtill skyldiga att anmäla misstankar om kränkande behandling till rektor och huvudman. Huvudmannen har sedan ansvar för att kränkningarna utreds.

Statistik. Varje år inkommer cirka 1200 anmälningar om kränkande behandling till BEO. Hon tänker att det bara är toppen av ett isberg. 80% av anmälningarna avser grundskolan och 40% av kränkningar är utförda av personal. 80% av fallen avser verbala kränkningar och 60% fysiska. Nätkränkningar brukar vara kopplade till andra former av kränkningar.

BEOs vision. BEOs vision är att det går att stoppa kränkningar så länge man inte ger upp nolltoleransen. Vi kommer inte lyckas nå målet så länge vi tänker att kränkningar kan vara bra eller en normal del av livet. För att nå målet behöver vi skapa ett gemensamt synsätt på vad kränkningar är, arbeta systematiskt förebyggande med involverade lärare och föräldrar samt att lyssna på och ta våra barn och elever på allvar.